

การโค้ง นัยสำคัญทางวัฒนธรรมญี่ปุ่น

BOWING: THE IMPORTANT ROLE IN JAPANESE CULTURE

ทิพวรรณ อภิวันท์วรรัตน์¹

บทคัดย่อ

การโค้งเป็นวิธีการทักทายในวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ได้มีความหมายเพียงแค่การทักทายธรรมดาเท่านั้น แต่ยังบ่งบอกว่าคนญี่ปุ่นวางสถานะของตนกับคู่สนทนาอย่างไร ดังนั้นการเข้าใจวิธีการทักทายในวัฒนธรรมญี่ปุ่นจะช่วยให้เกิดความมั่นใจเมื่อต้องติดต่อประสานงานหรือทำงานกับคนญี่ปุ่น ซึ่งญี่ปุ่นนับวันจะเข้ามาวางรากฐานด้านอุตสาหกรรมในประเทศไทยมากกว่าประเทศใดๆ ในภูมิภาคอาเซียน การทักทายที่เหมาะสมกับทุกสถานการณ์นี้มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน ช่วยให้การทำงานร่วมกันเกิดได้อย่างราบรื่น เนื้อหาของบทความนี้ได้เปรียบเทียบการทักทายในวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ ด้วยเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรมได้ดีขึ้น และเพื่อช่วยให้คนไทยที่ต้องทำงานกับคนต่างชาติสามารถปรับตัวในการทำงานร่วมกับกลุ่มคนต่างวัฒนธรรมได้อย่างราบรื่น และเป็นการเชื่อมความเข้าใจที่ดีระหว่างไทยและนานาชาติได้ด้วย

คำสำคัญ : การโค้ง วัฒนธรรมญี่ปุ่น การทักทาย

Abstract

Bowing is not only the way of greeting in Japanese culture but it also shows the way Japanese express their respect to their partners in various situations. This article deals with the importance of greeting in Japanese culture in communicating with people. As Japanese companies have immigrated into Thailand more than other countries in the ASEAN region, the understanding in Japanese culture, especially greeting with good manner and properly, is very important to build a better understanding between Thai and Japanese people in companies. Mutual understanding is the key for people in both societies to work in harmony. The article will also discuss the proper greetings in other cultures for a better understanding for Thai people working in multinational companies in Thailand.

Keywords : Bowing, Japanese Culture, Greeting

¹ รองคณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ E-mail: tipawanapi@pim.ac.th

บทนำ

ในปัจจุบันมีบริษัทจากต่างประเทศเข้ามาเปิดกิจการดำเนินธุรกิจในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจากการวิจัยของสมาคมหอการค้าญี่ปุ่นประจำประเทศไทยระบุว่าตั้งแต่ในช่วง 10 ปี (พ.ศ.2546-2555) ที่ผ่านมานี้การลงทุนของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมีบริษัทญี่ปุ่นจดทะเบียนก่อตั้งในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 1,170 บริษัทเป็น 1,371 บริษัท (JCC, 2555) ทำให้เกิดความต้องการบุคลากรที่มีทักษะภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาเกาหลี และภาษาญี่ปุ่น การทำงานร่วมกันกับชาวต่างชาตินอกเหนือจากความเข้าใจในภาษาแล้วการเข้าใจในวัฒนธรรมของชาตินั้นๆ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการเข้าใจซึ่งกันและกันหากมีมากเท่าใดข้อผิดพลาดในการสื่อสาร

หรือในการทำงานร่วมกันก็จะเกิดขึ้นน้อยลงเป็นเงาตามตัว การทักทายถือเป็นวัฒนธรรมเบื้องต้นที่ควรรู้และใส่ใจเพราะเปรียบเสมือนประตูด่านแรกที่จะเปิดรับผู้มาเยือนให้ประทับใจตัวเราไม่ว่าจะมากหรือน้อยเพียงใด การทักทายมีหลากหลายตามวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เช่น ชาวไทยทักทายด้วยการไหว้ ชาวตะวันตกใช้การจับมือหรือที่เรียกว่า เซ็คแฮนด์ ชาวญี่ปุ่นใช้วิธีการโค้งคำนับ เป็นต้น ในบทความนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับการโค้งซึ่งเป็นวิธีการทักทายแบบญี่ปุ่น ที่ดูเผินๆ เหมือนเป็นการแสดงความเคารพต่อคู่สนทนาแต่ในความเป็นจริงแล้วการโค้งแบบญี่ปุ่นนี้เป็นเสมือนการส่งสารสำคัญของคนญี่ปุ่นถึงคู่สนทนาของตน ดังนั้นหากเราเข้าใจก็จะช่วยให้การปฏิสัมพันธ์กับชาวญี่ปุ่นราบรื่นขึ้นทั้งในด้านการทำงาน ทางธุรกิจและการคบค้าสมาคมโดยทั่วไป

การทักทายในต่างวัฒนธรรม

วัฒนธรรมในการทักทายเป็นการแสดงออกถึงความเคารพหรือให้เกียรติแก่กันซึ่งมีทั้งการทักทายที่เป็นภาษาพูดเรียกว่าวจนภาษาหรือภาษากายเรียกว่าอวจนภาษา ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษานี้แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศและแต่ละภูมิภาค อย่างเช่น ประเทศไทยเมื่อพูดถึงการทักทายที่เป็นภาษาพูดเราจะทักทายกันว่า

“สวัสดี” ซึ่งหมายถึง ความดี ความงาม ความเจริญรุ่งเรือง เป็นคำทักทายที่มีนัยของการอวยพรคู่สนทนาทำให้เกิดสิริมงคลกันทั้งสองฝ่าย นอกจากคำว่าสวัสดีแล้วคนไทยยังทักทายกันด้วยคำถามว่า “ไปไหนมา” “กินข้าวหรือยัง” “เป็นอย่างไร สบายดีหรือ” เป็นการทักทายที่สะท้อนให้เห็นถึงความห่วงใยในเรื่องความเป็นอยู่ เรื่องอาหารการกิน เรื่องสุขภาพร่างกาย เป็นต้น ส่วนการ

ทักทายที่เป็นภาษากายสำหรับคนไทยนั้นจะพนมมือไหว้ ในขณะที่เปล่งเสียงพูดว่า “สวัสดี” ประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงของไทยอย่างประเทศลาวก็กล่าวทักทายกันด้วยคำว่า “สะบายดี แต่ออกเสียงว่า ซ่า-บาย-ดี” ซึ่งเป็นคำทักทายที่แสดงความห่วงใยเช่นกัน ในกลุ่มประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามก็มีการทักทายกันด้วยคำว่า “ซาลาม” มีความหมายถึง สันติ ความสงบ ความมั่งคั่ง การได้รับความคุ้มครองจากพระเจ้าและเป็นการยืนยันว่าผู้ที่กล่าวคำทักทายนี้จะไม่วันทำร้ายคู่สนทนาทั้งด้วยอาวุธหรือด้วยคำพูด ประเทศจีนก็ทักทายกันด้วยคำว่า “หนิห่าว” ที่คำว่า “หนิ” หมายถึง คุณ “ห่าว” หมายถึง ดี “หนิห่าว” รวมความแล้วน่าจะหมายถึงขอให้คุณโชคดี ประเทศญี่ปุ่นก็มีคำทักทายเช่นกันที่จะใช้คำทักทายที่ต่างกันตามช่วงเวลาเช้า สาย บ่าย เย็น กล่าวคือ พระอาทิตย์ขึ้นจนถึงประมาณสิบนาฬิกาคนญี่ปุ่นจะทักทายกันด้วยคำว่า おはようございます: Ohayou Gozaimasu (โอะฮะโยโกะเซอิมาส) หลังจากสิบนาฬิกาไปจนถึงก่อนพระอาทิตย์ตกดินใช้คำทักทายว่า こんにちは: konnichiwa (คนนิจิวะ) และหลังจากพระอาทิตย์ตกดินไปแล้วจะทักทายกันด้วยคำว่า こんにちは: konbanwa (คัมบังวะ) ประเทศแถบตะวันตกมักมีคำว่า “ดี” อยู่ในคำทักทายเช่น Good Morning, Good Afternoon, Good Evening, Good Night หรือ Good Day เช่นเดียวกับภาษาเยอรมันที่จะทักทายกันว่า Guten Tag, Guten Morgen, Guten Abend ภาษาฝรั่งเศสทักทายกันว่า Bonjour, Bonsoir, Bonne Nuit เป็นต้น โดยคำเหล่านี้จะใช้ทักทายในช่วงเวลา ถือเป็นคำอวยพรให้เป็นช่วงเวลาที่ดี มีความสุข ดังนั้นคำทักทายของทุกภาษาจึงเป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงจิตใจอันละเอียดอ่อนห่วงใยทุกข์สุขของเพื่อนร่วมโลกและปรารถนาดีต่อกัน

ส่วนการทักทายที่เป็นภาษากายนั้นก็มีความหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรมซึ่งขอยกตัวอย่างบางประเทศพอสังเขปดังนี้

- **ฮ่องกง** นิยมจับมือทักทายตามแบบตะวันตก พร้อมทั้งโค้งเล็กน้อยเพื่อแสดงความนับถือโดยจะทักทายผู้มีอาวุโสหรือผู้มีตำแหน่งสูงสุดเป็นอันดับแรก

- **อินเดียทางตอนเหนือ** นิยมทักทายด้วยการยกมือไหว้ พร้อมกล่าวคำว่า “นมัสเต” ส่วน**อินเดียตอนใต้** ไม่นิยมไหว้แต่นิยมจับมือแบบสากลพร้อมกล่าวคำทักทาย ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามภาษาท้องถิ่น ประเพณีนิยมของอินเดียคือผู้ชายจะไม่จับมือทักทายกับผู้หญิงยกเว้นแต่ผู้หญิงจะยื่นมือให้สัมผัสก่อนและการสัมผัสนั้นจะสัมผัสเฉพาะส่วนที่เป็นนิ้วมือเท่านั้น

- ประเทศตะวันตก เช่น **เยอรมนี** ทักทายด้วยการจับมือพร้อมกล่าวทักทายว่า Guten Morgen ซึ่งแปลว่า สวัสดีใช้ระหว่างช่วงเช้า-กลางวัน หรือ Guten Tag สำหรับกล่าวสวัสดีในช่วงบ่าย-เย็น **ออสเตรเลีย** นิยมทักทายตามแบบสากลนิยมคือการสัมผัสมือ โดยขณะสัมผัสมือควรสบตาและยิ้มให้กับคู่สนทนาเพื่อแสดงความจริงใจ **อุซเบกิสถาน** ทักทายด้วยการกล่าวคำว่า “ซาลาม” พร้อมกับการจับมือและหอมแก้มข้างใดข้างหนึ่ง กล่าวกันว่าที่อุซเบกิสถานนี้การแลกนามบัตรยังไม่เป็นที่นิยมมากนักแต่หากต้องการมอบนามบัตรควรมอบให้ครบทุกคนและมอบด้วยมือขวา

อาจกล่าวได้ว่า การทักทายเป็นอารยธรรมที่งดงามยิ่งของมวลมนุษยชาติ เป็นสิ่งที่ผู้คนต่างชาติต่างภาษาต่างถิ่นต้องเรียนรู้เป็นอันดับแรกเนื่องจากเป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานของชนชาติผู้เป็นเจ้าของจนอาจถือเป็นเอกลักษณ์ของชาตินั้นๆ ก็ได้ **ประเทศญี่ปุ่น** เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้อธิบายว่ามีวัฒนธรรมอันงดงามกับการโค้งทักทาย

ความสำคัญของการโค้งคำนับในวัฒนธรรมญี่ปุ่น

เมื่อกล่าวถึงญี่ปุ่นต้องยอมรับว่านับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามมาจนถึงปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมากทั้งด้านเศรษฐกิจเทคโนโลยี จนกลายเป็นประเทศมหาอำนาจ

ทางเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับสามของโลก และเป็นประเทศที่มีกำลังซื้อมากเป็นอันดับสี่ของโลก นอกจากนั้น ญี่ปุ่นยังขยายการลงทุนด้วยการตั้งโรงงานหรือเปิดบริษัทในประเทศต่างๆ ทั่วโลกทำให้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นแพร่กระจายออกไปทั่วโลกด้วยเช่นกัน ในการคบหาสมาคมกับชาวญี่ปุ่นนั้น เป็นที่เลื่องลือว่าคนญี่ปุ่นชาตินิยมจะคบค้าแต่เฉพาะพวกของตนเอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะญี่ปุ่นมีลักษณะภูมิประเทศเป็นหมู่เกาะไม่มีอาณาเขตติดกับแผ่นดินใหญ่หรือประเทศอื่นๆ และญี่ปุ่นอยู่ในทำเลที่เกิดภัยพิบัติบ่อยมากทำให้ชาวญี่ปุ่นต้องเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลและแบ่งปันกันในชุมชนของตน ไม่คุ้นเคยกับการคบหาสมาคมกับคนต่างชาติต่างภาษา ความเป็นกลุ่มก้อนของคนญี่ปุ่นนี้ถึงกับมีการเปรียบเปรยในสองลักษณะคือคนญี่ปุ่นเหมือนดอกซากุระที่ถ้าแยกออกมาทีละคนๆ แล้วไม่น่าสนใจคล้ายกลีบดอกซากุระที่บอบบางไม่ดึงดูดแต่เมื่อต้นซากุระมาอยู่รวมกันมากๆ ออกดอกผลิบานพร้อมๆ กันจะก่อให้เกิดความงามและมีพลังอย่างประหลาดเช่นคนญี่ปุ่นที่เมื่อมารวมกันแล้วด้วยความเก่งความสามารถของแต่ละคนจะก่อให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้เกินกว่าจะจินตนาการ

อีกมุมมองหนึ่งที่มีการเปรียบเปรยถึงคนญี่ปุ่นก็คือการรวมตัวกันของคนญี่ปุ่นนั้นเหมือนตะปูที่ตอกเรียงอยู่บนพื้นไม้หากเมื่อใดมีตะปูตัวใดตัวหนึ่งโผล่พ้นพื้นไม้มันก็จะทำให้พื้นนั้นไม่แข็งแรง ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องตอกให้ตะปูที่โผล่ออกมานั้นกลับเข้าไปอยู่ตำแหน่งเดิมจากการเปรียบเทียบเหล่านี้ทำให้เข้าใจได้ว่าสังคมญี่ปุ่นเป็นสังคมของการทำตามอย่างเพื่อให้เกิดการยอมรับและเมื่อได้รับการยอมรับให้อยู่ในกลุ่มแล้วคนญี่ปุ่นก็จะช่วยเหลือกลุ่มของตนอย่างจริงจัง แต่อย่างไรก็ตามมีสิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งในวัฒนธรรมการทักทายของคนญี่ปุ่นที่มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางว่าญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่ปิดกั้นตัวเองสังเกตได้จากการที่ชาวญี่ปุ่นจะกล่าวทักทายเฉพาะกับคนที่ตนรู้จักเท่านั้นถ้าไม่ใช่กรณีจำเป็นจริงๆ แล้วแทบจะไม่เห็นคนญี่ปุ่นกล่าวคำทักทายคน

แปลกหน้าเมื่อออกไปเดินเล่นในสวนสาธารณะหรือเวลาเดินทางโดยพาหนะทั้งรถไฟ รถโดยสารต่างๆ ก็จะไม่เห็นคนญี่ปุ่นทักทายคนที่ไม่รู้จักซึ่งนั่งข้างๆ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะคนญี่ปุ่นคิดว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นคนแปลกหน้าเป็นคนนอกกลุ่มของตนไม่จำเป็นต้องทำความรู้จัก ดังนั้นหากเราเป็นคนต่างชาติที่ต้องการจะเข้าไปในสังคมญี่ปุ่นนอกเหนือจากการเข้าใจภาษาญี่ปุ่นแล้วการเรียนรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่นก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งดังจะเห็นได้ว่าการที่ได้รับการยอมรับจากคนญี่ปุ่นให้เป็นเพื่อนหรือเป็นคนในกลุ่มแล้ว พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างคาดไม่ถึง และความช่วยเหลือนี้ไม่เพียงอยู่ที่บริษัทหรือหน่วยงานเท่านั้นแต่จะแผ่แผ่มาอย่างครอบคลุมของพนักงานอีกด้วย

การที่จะเข้าใจญี่ปุ่นได้ต้องเริ่มจากการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นซึ่งก็มักมาคู่กับการเรียนรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่นสิ่งสำคัญอย่างแรกที่คนต่างชาติต้องเข้าใจคือเรื่องของการทักทาย ซึ่งการทักทายของคนญี่ปุ่นจะมาควบคู่กับการโค้งที่มีความซับซ้อนพอสมควร หลายท่านที่เคยติดต่อธุรกิจกับคนญี่ปุ่นอาจสังเกตเห็นว่าคนญี่ปุ่นเจอกันจะยืนโค้งให้กันแบบก้มต่ำมากๆ บ้าง หรือก้มพอประมาณบ้างและเพียงแค่ผงกหัวบ้าง ในแต่ละอิริยาบถดังกล่าวนี้เปรียบเสมือนสารของการทักทายที่คนญี่ปุ่นได้ส่งถึงคู่สนทนาของเขาเป็นการบอกระดับของความสัมพันธ์อีกด้วย

การโค้งคำนับแบบยืนในภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า 礼: Rei (เร) หรือ 挨拶: Ojigi (โอจิจิ) วิธีการโค้งคำนับตามแบบฉบับญี่ปุ่นที่ถูกต้องคือต้องยืดหลังให้เหยียดตรงวางมือในตำแหน่งที่ถูก ถ้าเป็นผู้ชายจะวางมือแนบกับลำตัวเก็บนิ้วให้เป็นระเบียบ (นิ้วไม่กาง) ส่วนผู้หญิงจะเอามือประสานกันแล้ววางไว้บริเวณท้องน้อย จากนั้นจะค่อยๆ โนมตัวลง โดยพื้นฐานแล้วการโน้มตัวจะมีระดับของการโน้มแตกต่างกัน 3 ระดับ ซึ่งจะโค้งระดับใดนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ความอาวุโสของคู่สนทนาตลอดจนวัตถุประสงค์ของการพบปะสนทนา กล่าวคือ

- **การโค้งระดับแรก** เป็นการโค้งเพื่อทักทาย ที่เรียกว่า 会釈: eshaku (เอะชะคุ) ลักษณะของการโค้ง

คือโน้มตัวลงทำมุมประมาณ 15 องศา การโค้งในระดับนี้ใช้ในโอกาส ดังนี้

1. ทักทายเพื่อนร่วมงานผู้บังคับบัญชาเวลาเข้า-ออกบริษัท

2. เมื่อเวลาเดินสวนกับผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารภายในบริษัทหรือที่ทำงาน

3. เมื่อขออนุญาตเข้าหรือออก ห้องประชุม หรือห้องสัมมนาขณะมีการประชุม อบรมสัมมนาต่างๆ

- **การโค้งระดับที่สอง** เป็นการโค้งทำความเคารพแบบทั่วไป ที่เรียกว่า 中礼: Chuurei (จูเร) หรือ 敬礼: Keirei (เคเร) ลักษณะของการโค้งคือโน้มลำตัวบนลงทำมุมประมาณ 30 องศา การโค้งค่านับแบบนี้ใช้ในกรณีดังนี้

1. เมื่อไปเยี่ยมเยียน ไปรับหรือไปส่งลูกค้า

2. เมื่อทักทายลูกค้า ในกรณีพนักงานห้างสรรพสินค้า หรือกรณีการประชุมพบปะกับลูกค้าทั้งในและนอกบริษัท

- **การโค้งระดับที่สาม** เป็นการโค้งทำความเคารพแบบนอบน้อม แบบสุภาพมากๆ ที่เรียกว่า 最敬礼: Saikereii (ไซเคเร) วิธีการคือยึดตัวตรงมือแนบลำตัวแล้วโน้มครึ่งลำตัวบนลงทำมุมประมาณ 45 องศา การโค้งค่านับในลักษณะนี้ใช้ในโอกาสต่อไปนี้

1. ใช้ทักทายแสดงความเคารพในพิธีสำคัญ

4 พิธีกรรมที่เรียกว่า 冠婚葬祭: Kankonsousai (คันคันโซไซ) ซึ่งหมายถึง พิธีการฉลองการย่างเข้าสู่วัยหนุ่มสาว พิธีแต่งงาน พิธีศพ และพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ

2. ใช้เมื่อต้องการแสดงความรู้สึกขอบคุณต่อการกระทำที่ตนเองประทับใจอย่างมาก ถือเป็นบุญคุณที่ต้องตอบแทน

3. ใช้ในกรณีของการขอความช่วยเหลือต่อกิจกรรมที่สำคัญ เช่น การเจรจาการค้าที่มีเป้าตัวเลขเป็นจำนวนมาก การทำสัญญาเป็นคู่ค้าต่อกัน

4. ใช้ในกรณีขอโทษต่อการกระทำที่นำมาซึ่งความเสียหายอย่างมาก เป็นการขอให้คู่สนทนาอภัยหรือยกโทษให้ เป็นการแสดงความรู้สึกสำนึกผิดต่อการกระทำของตน

5. ใช้ในกรณีเมื่อสัมภาษณ์งานเสร็จจากที่นั่งแล้วจะออกจากห้องสัมภาษณ์ เป็นการแสดงความเคารพแก่ผู้ทำการสัมภาษณ์ มีนัยของการฝากเนื้อฝากตัวให้ได้รับการพิจารณาให้เข้าทำงาน

วิธีการโค้งค่านับนี้จะทำพร้อมกับการกล่าวคำทักทายหรือขอบคุณหรือขอโทษ เช่น เมื่อกล่าวคำทักทายว่า おはようございます: Ohayou gozaimasu (โอะฮะโยโกะซะอิมัส) ซึ่งหมายถึง สวัสดีตอนเช้า ผู้กล่าวทักทายจะมองหน้าคู่สนทนาแล้วพูดวลีแรกคือ おはよう: Ohayou (โอะฮะโย) หลังจากนั้นก้มศีรษะลงพร้อมกับกล่าวคำว่า ございます: gozaimasu (โกะซะอิมัส) นอกจากนั้นการเคลื่อนไหวร่างกายขณะโค้งค่านับทักทายก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง ซึ่งมีข้อที่ควรปฏิบัติดังนี้

- หากเป็นการพบเพื่อนร่วมงานขณะเดินเข้าออกภายในบริษัทเป็นประจำทุกวัน จะก้มศีรษะเบาๆ

- แต่ถ้าเป็นการทักทายที่สุภาพมากๆ จะก้มศีรษะค่านับนี้อยู่ประมาณ 3-5 วินาที แล้วจึงเงยหน้าขึ้นช้าๆ ไม่ควรยกศีรษะขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะจะทำให้เกิดการตีความได้ว่าผู้ทักทายไม่จริงใจ

- อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องระวังคือการโค้งค่านับนี้จะไม่ทำในระหว่างที่เดิน หมายถึง เดินไปโค้งไปนั้นเป็นกิริยาที่ไม่สุภาพ

คนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการทักทายมาก แม้ภาษาญี่ปุ่นยังไม่เก่งแต่ถ้ายิ้มแย้ม มองสบตากับคู่สนทนาสามารถโค้งค่านับทักทายได้อย่างถูกต้องก็นับว่าได้สร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็นหรือคู่สนทนาที่เป็นคนญี่ปุ่นแล้ว ยิ่งไปกว่านั้นในขณะทักทายกันนี้สิ่งหนึ่งที่สำคัญควรต้องจดจำและฝึกฝนให้เล็ดเป็นธรรมชาติ ก็คือการมีหน้าตายิ้มแย้ม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ วิธีการยิ้มก็เป็นสิ่งที่ต้องระวัง เช่น การยิ้มกว้าง ทำทางเหลาะแหละ อาจทำให้ถูกมองว่ามีนัยอื่นแอบแฝงอยู่ ถือเป็นมารยาทที่ไม่ดีหรืออาจจะถูกมองว่าเป็นบุคลิกที่ไม่น่าเชื่อถือจึงควรต้องระมัดระวัง นอกจากนั้นในขณะโค้งค่านับการเปล่งเสียงทักทายก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่ต้องระวัง เสียงที่ดังไป

หรือเขาไปเป็นเรื่องที่ไม่ควรเพราะหากส่งเสียงตกทายดังเกินไปก็อาจทำให้คู่สนทนาตกใจ แต่ถ้าเขาเกินไปก็อาจไม่ได้ยิน ดังนั้นในขณะที่ตกทายควรปรับเสียงให้ดังหรือพูดเสียงให้สูงกว่าเสียงพูดในยามปกติเล็กน้อย

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าขั้นตอนการโค้งทำความเคารพที่ถูกต้อง ควรกระทำดังนี้

1. ยืนยึดตัวลำตัวและหลังตรง
2. ถ้าเป็นผู้หญิงมือทั้งสองควรประสานกัน จะขาหุบซ้ายหรือซ้ายหุบขวาก็ได้ แต่เป็นการประสานกันแบบหลวมๆ ไม่กำหรือเกร็งมืออยู่ในอิริยาบถสุภาพ โดยวางมือที่ประสานกันนี้ไว้ที่ด้านหน้าบริเวณท้องน้อย ส่วนผู้ชายให้ปล่อยมือแนบลำตัว เพื่อให้การวางมืออยู่ในตำแหน่งที่ไม่เกะกะจนเกินไปจะใช้หลักวางนิ้วกลางบริเวณตะเข็บข้างของกางเกงก็จะทำให้มือนั้นแนบอยู่ที่ลำตัว ในลักษณะพอดีที่เมื่อก้มตัวลงแล้วแขนและลำตัวจะแนบ

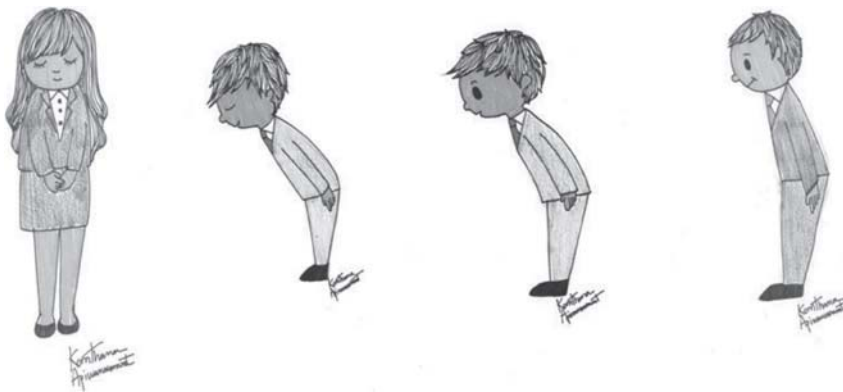
เป็นแนวเดียวกันดูเรียบร้อยสวยงาม

3. ก่อนที่จะโค้งตัวลงให้ยึดตัวจนหลังเหยียดตรงเชิดคางขึ้นนิดๆ เพื่อสบตากับคู่สนทนาก่อนที่จะโค้งศีรษะลง

4. กล่าวคำทักทาย หรือคำขอบคุณ หรือคำขอโทษ แล้วจึงโน้มตัวครึ่งบนลงมาช้าๆ ทำมุมมากน้อยตามสถานะของคู่สนทนาหรือตามนัยของการพบปะหารือกัน

5. ขณะโน้มตัวลงให้ทั้งระยะไว้สักระยะเล็กน้อยประมาณ 3-5 วินาที แล้วจึงค่อยๆ เงยหน้าขึ้นช้าๆ และสบตาคู่สนทนา จะทำให้กิริยาของการโค้งคำนับแลดูสุภาพอ่อนน้อมยิ่งขึ้น

โดยสรุปแล้วการโค้งในวัฒนธรรมญี่ปุ่นนี้มิใช่เป็นเพียงการแสดงมารยาทของการตกทายต่อกันเท่านั้น หากยังแสดงถึงระดับความสำคัญในการติดต่อทางธุรกิจที่ผู้โค้งมีต่อคู่สนทนาอีกด้วย

ลักษณะการวางมือ แขนที่เหมาะสม และการโค้งในระดับต่างๆ

วาระต่างๆ ที่จะแสดงการโค้ง

ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นว่าการโค้งของคนญี่ปุ่นเป็นการแสดงการตกทายทั้งในระดับปกติและระดับที่เป็นพิธีการดังนั้นวาระที่จะเห็นการโค้งเกิดขึ้น ได้แก่

1. การพบปะพูดคุยในชีวิตประจำวันทั้งระดับปกติและระดับธุรกิจ
2. การแลกเปลี่ยนนามบัตรในการติดต่อทางธุรกิจ ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจวิธีการโค้งที่ถูกต้องในขณะแลกเปลี่ยน

นามบัตรนั้น ขอกล่าวถึงขั้นตอนของการแลกนามบัตรรวมถึงข้อควรระวังในการแลกนามบัตรกับคนญี่ปุ่นพอสังเขป ดังนี้

- 2.1 กล่าวแนะนำตัวด้วยชื่อ นามสกุลเต็ม ชื่อของบริษัทหรือแผนกต้นสังกัด
- 2.2 ฝ่ายที่เป็นผู้มาขอพบจะเป็นฝ่ายยื่นนามบัตรให้ก่อนโดยหันหัวนามบัตรให้ผู้รับอ่านรายละเอียดในนามบัตรได้ทันที

2.3 กรณีที่ยื่นนามบัตรพร้อมกันระหว่างผู้มาขอพบกับผู้ถูกขอพบให้ยื่นนามบัตรด้วยมือขวา และยื่นนามบัตรในระดับต่ำกว่าผู้รับเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ พร้อมโค้งคำนับ

2.4 เมื่อรับนามบัตรแล้วให้พิจารณาด้วยความสนใจโดยอาจถามคำอ่านของชื่อที่เป็นอักษรคันจิ หรือแม้จะมีภาษาอังกฤษกำกับแต่บางครั้งการออกเสียงชื่อคนญี่ปุ่นก็อาจเป็นเรื่องยากสำหรับคนต่างชาติ ดังนั้นการถามเพื่อยืนยันการเรียกชื่อนามสกุลที่ถูกต้องจึงไม่เป็นการเสียมารยาท

2.5 เมื่อได้นามบัตรมาแล้วให้วางไว้บนโต๊ะก่อนกรณีที่มีการแลกนามบัตรกับชาวญี่ปุ่นหลายคนในครั้งเดียวกัน หากเป็นการประชุมร่วมกันที่ทุกคนนั่งอยู่ในห้องประชุมให้เรียงนามบัตรตามลำดับที่นั่งจะช่วยเวลาเรียกชื่อคู่สนทนาได้อย่างถูกต้อง

2.6 ข้อควรระวังในการแลกนามบัตรคือให้ระมัดระวังอย่าใส่นามบัตรไว้เปล่าๆ ในกระเป๋าเสื้อ เพราะอาจทำให้นามบัตรยับหรือเป็นรอยเมื่อยื่นให้ผู้รับ อาจเป็นนามบัตรที่ไม่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เปราะเปื้อน เป็นรอยได้ เป็นการแสดงถึงการไม่ให้เกียรติแก่คู่สนทนา

2.7 ไม่ควรรับนามบัตรด้วยมือเดียว และเมื่อรับมาแล้วก็ไม่ควรบันทึกข้อความใดๆ ลงบนนามบัตรต่อหน้าเจ้าของนามบัตร และเมื่อจะลาจากหลังจากโค้งคำนับกล่าวลาแล้วต้องไม่ลืมเก็บนามบัตรที่ได้รับกลับไปด้วย

ต้องระมัดระวังมิให้ลากลับโดยไม่เอานามบัตรที่ได้รับกลับไปซึ่งจะแสดงความไม่ใส่ใจต่อคู่สนทนาจะถือเป็นการเสียมารยาทอย่างมาก

บทสรุป

บทความนี้ได้กล่าวถึงการโค้งซึ่งเป็นวิธีการทักทายในวัฒนธรรมญี่ปุ่นเป็นวิธีการแสดงความสนใจต่อคู่สนทนาในระดับต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจให้ถูกต้องหากจะทำการสื่อสารกับคนญี่ปุ่นทั้งในแบบของการพบปะฉันทน์เพื่อนหรือในลักษณะของการเจรจาการค้า การทำธุรกิจร่วมกัน ตลอดจนการแสดงความรู้สึกในโอกาสต่างๆ ทั้งขอบคุณหรือเสียใจ การโค้งคำนับนี้มีความสำคัญของการส่งสารไปยังคู่สนทนาว่าอยู่ในสถานะใด หากเราเข้าใจนัยแห่งการแสดงกริยานี้ก็จะช่วยให้เราปฏิบัติตัวได้ถูกต้องในสายตาของคนญี่ปุ่น และยังช่วยให้เราสามารถแสดงกริยาตอบกลับได้อย่างถูกต้องซึ่งจะทำให้เกิดความประทับใจในกลุ่มคนญี่ปุ่นที่ติดต่อสัมพันธ์กัน อันจะส่งผลให้การเจรจาธุรกิจการค้าด้วยกับคนญี่ปุ่นง่ายขึ้น หรือหากได้เข้าทำงานในองค์กรญี่ปุ่นก็จะทำให้วางตัวได้ถูกต้องเป็นที่รักของเพื่อนร่วมงาน หัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาชาวญี่ปุ่น สิ่งเหล่านี้จะส่งผลดีต่อการสร้างเครือข่ายการสร้างสายสัมพันธ์หรือส่งผลดีต่อการเจรจาการค้าร่วมทุนต่างๆ กับญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ. (2553). *รู้ไว้ก่อนใช้ชีวิตที่ญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาษาวัฒนธรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ทิพวรรณ อภิวันท์วรรัตน์. (2545). *เรียน(ภาษา)ญี่ปุ่นไม่วุ่นอย่างที่คิด*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- บัณฑิต โรจน์อารยานนท์ และคณะ. (2547). *รู้จักไทยเข้าใจญี่ปุ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- รินฤทัย สัจจพันธ์. (2553). *คำทักทาย*. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2555, จาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม เว็บไซต์ : <http://www.m-culture.go.th>.

อิโรโกะ นิชิเดะ, มิกิ อิโต. (2551). *เคล็ดลับและมารยาทในการทำงาน*. แปลโดย กิ่งดาว ไตรยสุนันท์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาษาวัฒนธรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

Aikawa Tsugumoto. (1997). *Nihontateyoko*. Tokyo : Gakken.

JCC Economic Survey Team. (2012). *Survey of Business Sentiment on Japanese Corporations in Thailand for the 1st half of 2012*. Retrieved September 20, 2012, from <http://www.jetro.go.jp/thailand/>

Kamabu Chuuko. (2011). *Shigoto no Nihongo: Japanese for business*. 3rd ed. Tokyo : Aruku.

Kato Hiroshi. (2010). *Dakara nihon wa yoku naranai*. Tokyo : Kindai E&S Book.

Yoneda Ryusuke, Fujii Kazuko, Shigeno Mie, Ikeda Hiroko. (1996). *We Mean Business : Japanese for Business People*. Tokyo : 3A Corporation.

Tipawan Apiwanworarat graduated from Faculty of Journalism and Mass Communication Thammasat University in 1983 with the 2nd class honored. After that she was awarded the Japanese Government Scholarship to study Information Science at School of Letters, Keio University and received master degree in Information Science in 1987. She had experience working in various organizations both educational organization and business companies, such as the lecturer at Ramkhamhaeng Open University and special lecturer in the field of Advertising & PR at Thammasat University, Sripatum University, Japanese Language lecturer at University of the Thai Chamber of Commerce, Japan Airline etc. She had also worked as the marketing director of Shiseido Thailand, the deputy director of Fund Raising Bureau the Thai Red Cross Society and the division director of school of language & culture, TPA publishing Technology Promotion Association (Thailand-Japan). She has known as a writer who translates many Japanese books which are best selling items in the market. Currently, she works as Associate Dean Faculty of Liberal Arts, Panyapiwat Institute of Management.